

Thực trạng và đề xuất một số giải pháp biên soạn tài liệu giáo dục địa phương cấp Trung học cơ sở

**Đoàn Thị Thúy Hạnh, Nguyễn Thị Chi, Võ Thanh Hà,
Bùi Diệu Quỳnh, Nguyễn Thị Kiều Anh**

Email: thuyhanhcgd@gmail.com

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam

Tóm tắt: Nội dung giáo dục của địa phương cấp Trung học cơ sở theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 đã và đang được các địa phương triển khai tổ chức thực hiện tại các nhà trường. Nghiên cứu này được tiến hành nhằm phân tích, đánh giá thực trạng việc xây dựng chương trình và biên soạn tài liệu giáo dục địa phương lớp 6 theo Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018, từ đó có những định hướng giải pháp phù hợp cho việc triển khai trong những năm học tiếp theo. Phân tích khung chương trình và tài liệu Giáo dục địa phương lớp 6 của 9 tỉnh cho thấy, việc biên soạn tài liệu và triển khai đã có những kết quả bước đầu, tuy nhiên chưa có sự thống nhất về khung nội dung cơ bản giữa các địa phương. Tài liệu của các địa phương cũng chưa có sự thống nhất về cấu trúc, số lượng chủ đề. Bài viết đề xuất một số giải pháp cụ thể như: (1) Hướng dẫn xây dựng chương trình giáo dục địa phương theo một khung thống nhất chung, từ đó mỗi địa phương căn cứ vào đặc điểm tình hình sẽ đưa nội dung giáo dục phù hợp; (2) Hướng dẫn xây dựng cấu trúc tài liệu giáo dục địa phương cấp Trung học cơ sở.

Từ khóa: Nội dung giáo dục địa phương, Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, cấp Trung học cơ sở.

1. Đặt vấn đề

Theo thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) về việc ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông (GDPT), Chương trình GDPT tổng thể quan niệm: *Nội dung giáo dục của địa phương là các vấn đề cơ bản hay thời sự về văn hóa, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp... của địa phương bổ sung cho nội dung giáo dục bắt buộc chung thống nhất trong cả nước, nhằm trang bị cho học sinh những hiểu biết về nơi sinh sống, bồi dưỡng cho học sinh tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để góp phần giải quyết những vấn đề của quê hương.* Trong chương trình tổng thể cũng quy định: Ở cấp Trung học cơ sở (THCS), nội dung giáo dục của địa phương có vị trí tương đương các môn học khác và là một trong những nội dung giáo dục bắt buộc, có thời lượng 35 tiết/năm học.

Chương trình tổng thể chỉ rõ: *Căn cứ Chương trình Giáo dục phổ thông, Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương quy định tiêu chuẩn, quy trình biên soạn, thẩm định, chỉnh sửa tài liệu về nội dung giáo dục của địa phương; chỉ đạo việc tổ chức biên soạn, thẩm định tài liệu về nội dung giáo dục của địa phương theo hướng dẫn của Bộ GD&ĐT và báo cáo để Bộ GD&ĐT phê duyệt.* Theo lộ trình đã được phê duyệt, từ năm học 2021-2022, triển khai thực hiện tài liệu Giáo dục địa phương (GDĐP) lớp 6.

Trong thời gian vừa qua, các địa phương đã và đang tổ chức xây dựng chương trình và biên soạn, thẩm định, chỉnh sửa tài liệu về nội dung giáo dục của địa phương. Trong quá trình thực hiện vẫn còn tồn tại một số những khó khăn, bất cập như thiếu văn bản hướng dẫn cụ thể về khung chung GDĐP, khó khăn về đội ngũ biên soạn,... Do đó, cần phân tích, đánh giá thực trạng việc xây dựng chương trình và biên soạn tài liệu GDĐP cấp THCS theo Chương trình GDPT năm 2018, từ đó có những định hướng giải pháp phù hợp cho việc triển khai thực hiện trong những năm học tiếp theo.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Mục đích khảo sát

Đánh giá thực trạng việc xây dựng chương trình và biên soạn tài liệu GDĐP lớp 6 ở một số tỉnh/thành phố.

2.2. Phương pháp, đối tượng khảo sát

Báo cáo dựa trên việc nghiên cứu và phân tích chương trình và tài liệu GDĐP lớp 6 của 9 tỉnh. Nhiệm vụ này được tiến hành từ tháng 01 năm 2022. Chúng tôi đã tiến hành khảo sát thông qua phân tích báo cáo thực trạng triển khai tài liệu GDĐP cấp THCS (Lớp 6 năm học 2021 – 2022) của các Sở GD&ĐT. Các tỉnh khảo sát gồm: Hòa Bình, Phú Thọ, Thái Nguyên, Tuyên Quang, Yên Bái, Quảng Bình, Đắk Lắk, Ninh Thuận, Kiên Giang.

2.3. Kết quả khảo sát

2.2.1. Thực trạng xây dựng chương trình giáo dục địa phương

a) Đội ngũ tham gia biên soạn chương trình

Trong số các tỉnh được khảo sát, chúng tôi nhận thấy các tỉnh đều đã thành lập được Ban biên soạn chương trình. Thành viên Ban biên soạn gồm có đại diện Lãnh đạo Sở GD&ĐT, Lãnh đạo phòng chuyên môn của Sở GD&ĐT, chuyên viên các phòng chuyên môn, đại diện các Sở, Ban ngành của tỉnh (Ban Tuyên giáo; Sở Văn hóa, Truyền thông và Du lịch; Sở Khoa học Công nghệ và Môi trường, ...), các chuyên gia đến từ Viện KHGD Việt Nam, giảng viên các trường đại học, cao đẳng, ... Tuy nhiên, đội ngũ tham gia biên soạn chương trình ở mỗi tỉnh lại có sự khác nhau như sau:

- Một số tỉnh như Tuyên Quang, Phú Thọ, Hòa Bình, Quảng Bình, ... đội ngũ chủ chốt tham gia Ban biên soạn xuyên suốt từ cấp Tiểu học đến cấp THCS và Trung học phổ thông (THPT).

- Một số tỉnh tham gia Dự án vùng khó như Thái Nguyên, Đắk Lắk, Ninh Thuận, ... đội ngũ xây dựng chương trình không xuyên suốt từ cấp Tiểu học đến cấp THCS và THPT.

b) Căn cứ biên soạn chương trình

Các tỉnh tham gia khảo sát đã dựa vào những văn bản quan trọng của Quốc hội, Bộ GD&ĐT, Ủy ban nhân dân tỉnh, Dự án vùng khó, ... để xây dựng chương trình GDĐP. 100% các tỉnh được khảo sát đều dựa vào các văn bản: Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT; Công văn số 344/BGDĐT-GDTrH; Công văn số 1106/BGDĐT-GDTrH; Công văn của Ủy ban nhân dân tỉnh về tổ chức biên soạn, thẩm định và triển khai nội dung GDĐP trong Chương trình GDPT 2018. Ngoài ra, các tỉnh tham gia dự án như Hòa

Bình, Phú Thọ, Thái Nguyên, ... còn bổ sung thêm các văn bản hướng dẫn của Dự án như: Công văn số 245/DATHCSKKN2-ĐTBD ngày 02 tháng 10 năm 2020 của Ban Quản lí Dự án Giáo dục THCS khó khăn nhất, giai đoạn 2 về việc phối hợp hỗ trợ biên soạn tài liệu nội dung GDĐP, ...

c) Quan điểm xây dựng chương trình

100% các tỉnh tham gia khảo sát đều có sự thống nhất ở cùng 3 quan điểm xây dựng chương trình sau:

- Nội dung GDĐP là một cấu phần của Chương trình GDPT 2018.

- Nội dung GDĐP trang bị cho học sinh phổ thông những hiểu biết cơ bản về văn hóa, lịch sử, địa lí, kinh tế, hướng nghiệp, chính trị - xã hội, môi trường, ... của địa phương, từ đó hình thành và phát triển ở học sinh các phẩm chất, các năng lực chung và năng lực đặc thù được quy định trong chương trình GDPT 2018.

- Nội dung GDĐP bồi dưỡng cho học sinh tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học trong nhà trường với những vấn đề đặt ra ở địa phương, cộng đồng, giúp học sinh hòa nhập với môi trường đang sinh sống, có trách nhiệm hơn trong việc tìm hiểu, gìn giữ, phát huy các giá trị văn hóa của quê hương, đất nước để góp phần bảo tồn những giá trị văn hóa của cộng đồng dân cư các dân tộc ở địa phương, xây dựng văn hóa, kinh tế - xã hội của địa phương ngày càng phát triển.

Tuy nhiên, có một số tỉnh có thêm những căn cứ khác như:

- Nội dung GDĐP cấp THCS được xây dựng bảo đảm tính chỉnh thể, sự nhất quán và phát triển liên tục qua các cấp học, trên cơ sở kế thừa, kết nối với các môn học và hoạt động giáo dục khác như: Ngữ văn, Lịch sử, Địa lí, Âm nhạc, Công nghệ, Giáo dục công dân, Hoạt động trải nghiệm.... (tỉnh Yên Bái).

- Chương trình được xây dựng dựa trên lí thuyết hoạt động, lí thuyết về nhân cách, lí thuyết học tập trải nghiệm và lí luận giáo dục nói chung; các ưu điểm của chương trình giáo dục ngoài giờ lên lớp, nội dung GDĐP hiện hành; kinh nghiệm quốc tế trong phát triển nội dung GDĐP; bản sắc văn hoá các vùng miền, văn hoá truyền thống Việt Nam và các giá trị văn hoá chung của thời đại (tỉnh Thái Nguyên, Tuyên Quang).

- Thiết kế nội dung GDĐP thành các chủ đề có tính mở, linh hoạt, có thể điều chỉnh cho phù hợp với điều kiện của các vùng trong tỉnh; phù hợp với năng lực của giáo viên, các nhóm đối tượng học sinh và điều kiện dạy học trong các nhà trường, đồng thời đảm bảo yêu cầu cần phải đạt được của chương trình (tỉnh Yên Bái, Thái Nguyên).

d) Quy trình biên soạn chương trình

Các tỉnh tham gia khảo sát đều có quy trình biên soạn chương trình như sau:

- Thành lập Ban xây dựng chương trình, Ban biên soạn, Hội đồng thẩm định tài liệu.

- Xây dựng Chương trình GDĐP cả ba cấp/từng cấp.

- Góp ý chương trình.

- Thẩm định/Phê duyệt chương trình (Ủy ban nhân dân tỉnh hoặc Sở GD&ĐT).

Một số địa phương còn tổ chức điều tra, khảo sát thu thập thông tin và xử lí dữ liệu

để làm căn cứ biên soạn chương trình (tỉnh Yên Bái, Hòa Bình).

e) Mục tiêu chương trình

Một số mục tiêu chương trình chung đều được các tỉnh đưa ra trong Chương trình GDĐP là:

- Cung cấp cho học sinh những nội dung cơ bản về văn hóa, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, và hướng nghiệp của địa phương.

- Hình thành và phát triển các phẩm chất chủ yếu, các năng lực cốt lõi và năng lực đặc thù trong CT GDPT tổng thể, giúp học sinh có khả năng tự định hướng nghề nghiệp, thích ứng cuộc sống.

Bên cạnh đó, một số tỉnh còn lựa chọn thêm các mục tiêu khác như:

- Giúp học sinh nâng cao hiểu biết của mình về chính trị, kinh tế, lịch sử, văn hóa, xã hội, địa lí, môi trường và định hướng hướng nghiệp của tỉnh; hình thành và nuôi dưỡng tình yêu, niềm tự hào và gắn bó với quê hương; ý thức được vai trò, trách nhiệm của bản thân, sẵn sàng tham gia bảo vệ, giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa, truyền thống và thế mạnh của quê hương; vận dụng những kiến thức và kĩ năng đã học để góp phần giải quyết những vấn đề đặt ra của địa phương; thích ứng với cuộc sống xã hội và định hướng nghề nghiệp.

- Góp phần đáp ứng yêu cầu và định hướng phát triển của tỉnh, đồng thời tăng cường huy động các nguồn lực, sự tham gia của cộng đồng, các bên liên quan trong công tác giáo dục.

f) Nội dung của chương trình

Theo các văn bản hướng dẫn, nội dung GDĐP cấp THCS bao gồm một số vấn đề cơ bản hoặc thời sự về địa phương như:

- Lịch sử hình thành và phát triển, truyền thống quê hương; lễ hội, nghệ thuật truyền thống, di tích lịch sử, phong tục, tập quán địa phương.

- Địa lí, dân cư; cảnh quan thiên nhiên, môi trường tự nhiên; ngành nghề, làng nghề truyền thống của địa phương.

- Một số nội dung về kinh tế, xã hội, chính sách an sinh xã hội; giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống, kĩ năng sống; xây dựng nếp sống văn minh, tôn trọng kỉ cương, pháp luật; bảo vệ môi trường tự nhiên tại địa phương, an toàn giao thông,...

55,5% tỉnh được khảo sát có đầy đủ các mạch nội dung văn hóa, lịch sử truyền thống; địa lí, kinh tế, hướng nghiệp; chính trị - xã hội, môi trường của địa phương xuyên suốt từ lớp 6 đến lớp 9. 44,5% tỉnh mới liệt kê các chủ đề, chưa sắp xếp vào nội dung của từng mạch dẫn đến chưa có tính liên thông, phát triển ở mỗi mạch chủ đề; một số mạch có quá nhiều chủ đề, một số mạch quá ít hoặc không có chủ đề nào.

Cách đặt tên chủ đề chưa thể hiện rõ nét riêng, đặc thù của địa phương, mà còn chung chung như các bài học của giáo dục công dân, lối sống, ứng xử xã hội (Ví dụ: Các chủ đề thuộc mạch văn hóa; chính trị - xã hội, môi trường của tỉnh Thái Nguyên; Các chủ đề thuộc mạch văn hóa, chính trị - xã hội của tỉnh Hòa Bình, Ninh Thuận, ...).

g) Khó khăn khi biên soạn chương trình; đề xuất ý kiến về biên soạn chương trình

Các tỉnh được khảo sát trong quá trình biên soạn chương trình đều gặp phải những khó khăn nhất định, cụ thể như sau:

- Khó khăn chung đầu tiên các tỉnh đều đề cập đến là tuy đã có các văn bản hướng dẫn của các cấp về nội dung GDĐP nhưng chưa có văn bản nào hướng dẫn cụ thể về khung chung GDĐP (nội dung, yêu cầu cần đạt (YCCĐ) theo từng khối lớp).

- Khó khăn tiếp theo là đội ngũ biên soạn chương trình ở một số tỉnh không xuyên suốt cả 3 cấp nên một số nội dung GDĐP còn bị chồng chéo, lặp lại ở các cấp.

- Khó khăn trong việc đặt tên, xác định YCCĐ các chủ đề/bài học trong khung chi tiết ở từng lớp.

- Do ảnh hưởng của dịch COVID-19, tổ chức các hội nghị góp ý chương trình không thực hiện được.

2.2.2. Thực trạng biên soạn tài liệu giáo dục địa phương lớp 6 năm học 2021-2022

Tài liệu GDĐP lớp 6 của các tỉnh tham gia khảo sát đều được biên soạn theo Chương trình GDĐP đã được Ủy ban nhân dân tỉnh hoặc Sở GD&ĐT thông qua. Theo báo cáo của các Sở GDĐT, quy trình biên soạn tài liệu về cơ bản đều có các bước như sau:

- Thành lập Ban biên soạn tài liệu;
- Họp thống nhất phân công nhiệm vụ cho từng thành viên;
- Thu thập thông tin, ngữ liệu địa phương;
- Thiết kế tài liệu;
- Tổ chức các hội thảo góp ý, lấy ý kiến của các ban ngành, đoàn thể;
- Dạy thử nghiệm;
- Thẩm định cấp tỉnh;
- Góp ý Hội đồng tư vấn phê duyệt tài liệu cấp Bộ;
- Chỉnh sửa và hoàn thiện tài liệu.

a) Cấu trúc của tài liệu

Qua kết quả khảo sát, cấu trúc của tài liệu của các tỉnh được thể hiện trong bảng sau:

Bảng 1: Tổng hợp cấu trúc tài liệu của các tỉnh

Tỉnh	Hướng dẫn sử dụng tài liệu	Lời nói đầu	Mục lục	Các chủ đề	Giải thích thuật ngữ	Tài liệu tham khảo	Nguồn ảnh
Hòa Bình	x	x	x	x	x	0	x
Phú Thọ	x	x	x	x	x	0	x
Yên Bái	x	x	x	x	x	0	x
Thái Nguyên	x	x	x	x	x	0	x
Tuyên Quang	x	x	x	x	x	0	x
Quảng Bình	x	x	x	x	0	0	x
Đắk Lắk	x	x	x	x	x	x	x
Ninh Thuận	x	x	x	x	x	x	x
Kiên Giang	x	x	x	x	x	x	x

Như vậy, về cơ bản các tỉnh đều có cấu trúc tài liệu tương đối thống nhất, tuy nhiên một số tỉnh không có tài liệu tham khảo (tỉnh Tuyên Quang, Quảng Bình, ...) hoặc không có trang giải thích thuật ngữ (tỉnh Quảng Bình).

b) Cấu trúc chủ đề

Qua phân tích tài liệu GDĐP của các tỉnh, chúng tôi nhận thấy các tác giả đã xây dựng 3 dạng bài học chính (hình thành kiến thức mới; dự án học tập; tham quan, trải nghiệm và cấu trúc của các dạng bài học này cũng khác nhau. Cụ thể như sau:

- Các tỉnh Hòa Bình, Đắk Lắk, Ninh Thuận, Kiên Giang, cấu trúc của các chủ đề “hình thành kiến thức mới” ngoài các phần Mục tiêu, Mở đầu, Kiến thức mới, Luyện tập, Vận dụng còn có thêm “Tìm hiểu thêm”. Còn lại các tỉnh khác có cấu trúc tương tự và không có “Tìm hiểu thêm”.

- Ở một số tỉnh, cấu trúc của chủ đề xây dựng theo “dự án học tập” gồm: Mục tiêu; Mở đầu; Lập kế hoạch dự án; Các bước thực hiện dự án; Trình bày kết quả và đánh giá; Tìm hiểu thêm.

- Còn lại cấu trúc của chủ đề xây dựng theo hướng “tham quan, trải nghiệm” gồm: Mục tiêu; Mở đầu; Kế hoạch tham quan, trải nghiệm; Thực hiện tham quan, trải nghiệm; Báo cáo kết quả và đánh giá.

Tuy nhiên, trong mỗi tài liệu GDĐP lớp 6, các tác giả triển khai từng phần theo các cách khác nhau. Một số nhiệm vụ học tập chưa tương thích hoặc chưa thể hiện rõ nội hàm của từng phần.

c) Hình thức trình bày tài liệu

Qua khảo sát tài liệu GDĐP lớp 6 của các tỉnh, chúng tôi nhận thấy về hình thức trình bày tài liệu của các tỉnh tương đối cân đối, hài hòa giữa kênh chữ và kênh hình. Tuy nhiên việc đảm bảo bản quyền nội dung ngữ liệu và hình ảnh chưa được nhiều

tình quan tâm. Một số hình ảnh minh họa còn chưa phù hợp với nội dung ngữ liệu, một số hình ảnh còn chưa mang tính đặc trưng của địa phương, ...

Đánh giá chung:

Ưu điểm:

- 9 tỉnh được khảo sát đã xây dựng được Chương trình GDĐP cấp THCS theo văn bản hướng dẫn của các cấp.

- Tài liệu GDĐP của 9 tỉnh được biên soạn theo một quy trình tương đối khoa học và hợp lí. Cấu trúc tài liệu được thiết kế theo các chủ đề; mỗi chủ đề đã đảm được yêu cầu cần đạt quy định trong chương trình GDĐP đã được phê duyệt của 9 địa phương.

Hạn chế:

- Chương trình GDĐP ở một số tỉnh chưa có sự kết nối, liên thông liền mạch giữa các lớp học, cấp học. Một số tỉnh xây dựng khung nội dung chương trình chưa có sự chọn lọc, không phân chia theo lĩnh vực dẫn đến có lĩnh vực quá nhiều chủ đề, có lĩnh vực ít hoặc không có chủ đề nào, ...

- Ở một số tài liệu GDĐP, cách triển khai nội dung của từng chủ đề bài học có sự khác nhau trong mỗi phần. Một số nhiệm vụ học tập chưa tương thích hoặc chưa thể hiện rõ nội hàm của từng phần. Việc đảm bảo bản quyền nội dung ngữ liệu và hình ảnh chưa được nhiều tỉnh quan tâm. Một số hình ảnh minh họa còn chưa phù hợp với nội dung ngữ liệu, một số hình ảnh còn chưa mang tính đặc trưng của địa phương, ...

2.4. Đề xuất một số giải pháp

Từ kết quả khảo sát trên đây, chúng tôi bước đầu đề xuất một số giải pháp nhằm triển khai hiệu quả tài liệu GDĐP cấp THCS như sau:

2.3.1. Đề xuất xây dựng chương trình giáo dục địa phương

GDĐP giữ vị trí khá quan trọng, là điểm mới trong thực hiện chương trình GDPT 2018, được coi là môn học bắt buộc, do vậy cần có chương trình chung thống nhất giống như chương trình môn học, dựa vào đó các địa phương xây dựng khung nội dung chi tiết.

2.3.1.1. Một số nguyên tắc xây dựng chương trình GDĐP

Dựa trên các hướng dẫn của Bộ GD&ĐT và các nghiên cứu về chương trình, chúng tôi đề xuất khung chương trình GDĐP cấp quốc gia bao gồm các thành tố sau: Quan điểm xây dựng chương trình; Mục tiêu chương trình; Yêu cầu cần đạt; Nội dung chương trình; Phương pháp thực hiện; Điều kiện thực hiện. Tuy nhiên, với chương trình GDĐP cần xây dựng dựa trên một số nguyên tắc cơ bản mang tính đặc trưng như sau:

1) Chương trình GDĐP phải làm rõ các đặc trưng tiêu biểu của địa phương về văn hoá, lịch sử truyền thống, địa lý, kinh tế, hướng nghiệp, chính trị, xã hội, môi trường... Chương trình phải phù hợp với chính sách địa phương, nhu cầu cộng đồng địa phương.

2) Chương trình GDĐP là một bộ phận không thể tách rời trong thực hiện chương

trình GDPT 2018. Chương trình được xây dựng bám sát theo chương trình các môn học và hoạt động giáo dục nhằm mở rộng, bổ sung, vận dụng, hoàn thiện tri thức, kĩ năng của Hoạt động trải nghiệm và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, các môn học đặc thù như: Địa lí và Lịch sử, Ngữ văn, Âm nhạc... về nội dung GDĐP.

3) Chương trình bảo đảm tính chỉnh thể, sự phát triển liên tục và nhất quán qua các lớp, các cấp học. Chương trình được thiết kế theo hướng đồng tâm, tuyến tính, xuyên suốt từ lớp 1 đến lớp 12 với các mạch nội dung thống nhất của văn hóa, lịch sử truyền thống; địa lí, kinh tế, hướng nghiệp; xã hội, môi trường địa phương.

4) Chương trình bảo đảm tính mở, linh hoạt. Cơ sở giáo dục và giáo viên chủ động lựa chọn nội dung, phương thức, không gian, thời gian hoạt động phù hợp với hoàn cảnh và điều kiện của mình trên nguyên tắc bảo đảm mục tiêu chương trình GDĐP.

5) Chương trình đảm bảo tính khoa học, tính sư phạm, vừa sức, phù hợp với các đặc điểm tâm, sinh lí, trình độ phát triển nhận thức của học sinh, không gây quá tải cho học sinh.

2.3.1.2. Khung nội dung GDĐP

- Nội dung GDĐP được biên soạn phù hợp với lứa tuổi học sinh của cấp học; đảm bảo độ chính xác và theo quy định tại Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ GD&ĐT về việc Ban hành Chương trình GDPT và Công văn số 1106/BGDĐT-GDTrH ngày 20 tháng 3 năm 2019 của Bộ GD&ĐT về việc biên soạn và tổ chức thực hiện nội dung GDĐP trong Chương trình GDPT.

- Nội dung GDĐP được xây dựng trên cơ sở kế thừa và kết nối với nội dung các môn học và hoạt động giáo dục khác như: Hoạt động trải nghiệm và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, Lịch sử, Địa lí, Ngữ văn, Công nghệ, Khoa học tự nhiên, Vật lí, Hoá học, Âm nhạc, Mĩ thuật,... giúp học sinh vận dụng tích hợp kiến thức, kĩ năng của các môn học, hoạt động giáo dục trong Chương trình GDPT vào giải quyết các vấn đề thực tế đời sống cá nhân, gia đình, địa phương,...

Nội dung khái quát GDĐP cấp THCS bao gồm một số vấn đề cơ bản hoặc thời sự về địa phương như sau:

Bảng 2: Khung nội dung giáo dục địa phương

<p>Văn hoá, lịch sử truyền thống địa phương</p>	<p>-Về văn hóa: Lễ hội truyền thống, các loại hình nghệ thuật truyền thống; phong tục tập quán địa phương, xây dựng nếp sống văn minh, tôn trọng kỉ cương pháp luật; - Về lịch sử, truyền thống: danh nhân văn hóa; di tích lịch sử; bảo tàng; lịch sử hình thành và phát triển địa phương.</p>
<p>Địa lí, kinh tế, hướng nghiệp địa phương</p>	<p>- Về địa lí địa phương: Địa lí tự nhiên, địa lí dân cư, địa lí kinh tế xã hội, địa lí du lịch. - Về kinh tế, hướng nghiệp: Thị trường lao động; các ngành nghề, làng nghề truyền thống; các ngành kinh tế mũi nhọn của địa phương.</p>

Chính trị - xã hội, môi trường của địa phương	<p>- Về chính trị - xã hội: Chính sách an sinh xã hội; giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống, kĩ năng sống.</p> <p>- Về môi trường: bảo vệ môi trường, đa dạng sinh học, ứng phó với biến đổi khí hậu và giảm nhẹ rủi ro thiên tai.</p>
--	--

2.3.2. Đề xuất cấu trúc tài liệu GDĐP cấp THCS:

2.3.2.1 Cấu trúc chung tài liệu bao gồm:

Lời nói đầu; Kí hiệu dùng trong sách/Hướng dẫn sử dụng sách; Mục lục; Nội dung sách (Các chủ đề); Giải thích thuật ngữ, trích nguồn tài liệu tham khảo, tác giả ảnh...

2.3.2.2. Cấu trúc chủ đề (bài học) trong tài liệu GDĐP

Không có một cấu trúc duy nhất cho các bài học trong SGK cũng như tài liệu GDĐP. Mỗi loại bài học có cấu trúc khác nhau. Tài liệu GDĐP cần chú trọng các loại bài tạo điều kiện cho các hoạt động trải nghiệm thực tiễn như các dự án học tập, tham quan tìm hiểu. Sau đây là các thành tố cấu trúc của một số loại bài học:

a. *Bài nghiên cứu kiến thức mới*: Việc sử dụng, sắp xếp, phối hợp các thành tố sau đây tùy theo các bài học cụ thể: (1) *Mục tiêu bài học*: Xác định các yêu cầu cần đạt dành cho học sinh về kiến thức, năng lực, phẩm chất; (2) *Mở đầu*: thường gắn với các tình huống cụ thể, có thể kết hợp kênh chữ và hình, nhiệm vụ dành cho hoạt động khởi động; (3) *Kiến thức mới*: Kiến thức mới được trình bày dạng văn bản, công thức, bảng biểu, kết hợp hình ảnh minh họa. Ngoài các kiến thức cơ bản, có thể cung cấp kiến thức bổ sung, mở rộng; (4) *Luyện tập*: Các nhiệm vụ nhằm củng cố kiến thức, luyện tập kĩ năng trong bài học; (5) *Vận dụng*: Các nhiệm vụ nhằm vận dụng kiến thức, kĩ năng để giải quyết các nhiệm vụ, vấn đề gắn với thực tiễn; (6) *Thông tin bổ sung/Bài đọc thêm* (nếu có)

b. *Dự án học tập*: Cấu trúc một dự án học tập gồm: *Mở đầu*: tình huống dẫn nhập vào chủ đề dự án; *Mục tiêu dự án học tập*; *Lập kế hoạch dự án*: Xác định, phân công nhiệm vụ và chuẩn bị; *Các bước thực hiện dự án*; *Trình bày kết quả và đánh giá*; *Thông tin bổ sung/Bài đọc thêm* (nếu có). Trong dự án học tập, có thể cung cấp hoặc chỉ dẫn nguồn thông tin cần thiết cho việc thực hiện dự án.

c. *Bài tham quan tìm hiểu* có thể cấu trúc như sau: *Mở đầu*: dẫn nhập vào chủ đề; *Mục tiêu hoạt động tham quan tìm hiểu*; *Kế hoạch và chuẩn bị chuyển đi trải nghiệm*; *Thực hiện hoạt động tham quan tìm hiểu*; *Báo cáo kết quả và đánh giá*; *Thông tin bổ sung/Bài đọc thêm* (nếu có).

3. Kết luận

Nội dung GDĐP là một điểm mới của Chương trình GDPT 2018. Trong giai đoạn vừa qua, các địa phương đã tổ chức xây dựng chương trình và biên soạn, thẩm định tài liệu về nội dung GDĐP với các chuỗi chủ đề về Văn hoá, Lịch sử truyền thống, Địa lí, Kinh tế, Hướng nghiệp và Chính trị - xã hội, Môi trường của địa phương. Bên cạnh một số ưu điểm đã thể hiện trong quá trình xây dựng và triển khai tại các địa phương cấp THCS là thực hiện theo các văn bản hướng dẫn và tương đối đầy đủ. Bên cạnh đó, vẫn còn một số hạn chế nhất định như chưa có Khung chương trình GDĐP thống nhất. Một số chủ đề còn chưa thực sự gắn với đặc trưng địa phương hay thiếu sự

thống nhất trong cấu trúc, số lượng chủ đề khi xây dựng tài liệu.

Nhìn chung, để nâng cao hiệu quả xây dựng, biên soạn tài liệu cũng như triển khai CT GDĐP cấp THCS theo Chương trình GDPT 2018 cho những giai đoạn giáo dục tiếp theo, việc trước tiên là cần hoàn thiện Khung chương trình GDĐP chung cho các địa phương. Tiếp đó là xây dựng một khung tài liệu nội dung GDĐP thống nhất về cấu trúc và hình thức trình bày. Ngoài ra, cần xây dựng phương án triển khai chương trình và biên soạn tài liệu nội dung GDĐP cho mỗi giai đoạn giáo dục và cần có kế hoạch/phương án đánh giá sau mỗi lộ trình nhằm hoàn thiện tốt hơn nữa chương trình và tài liệu đã xây dựng.

Lời cảm ơn: Bài viết là sản phẩm của Nhiệm vụ thường xuyên năm 2022: Nghiên cứu thực trạng triển khai tài liệu giáo dục địa phương theo Chương trình GDPT năm 2018 (năm 2022: cấp THCS - lớp sáu).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2008), *Công văn số 5977/BGDĐT-GDTrH, 07/7/2008, hướng dẫn thực hiện nội dung Giáo dục địa phương ở cấp Trung học cơ sở và Trung học phổ thông từ năm học 2008-2009.*

[2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông.*

[3] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Công văn số 1106/BGDĐT-GDTrH ngày 20 tháng 3 năm 2019 về việc biên soạn và tổ chức thực hiện nội dung giáo dục địa phương trong Chương trình Giáo dục phổ thông.*

[4] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư số 33/2020/TT-BGDĐT ngày 15/9/2020 quy định việc thẩm định tài liệu giáo dục phổ thông.*

[5] Bộ Giáo dục và Đào tạo (27/8/2021), *Công văn 3699/BGDĐT-GDTrH 2021 hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục trung học năm học 2021-2022 ngày 27 tháng 8 năm 2021.*

[6] Cao Thị Hào (8/2015), *Vị thế, vai trò của văn học địa phương trong việc phát triển chương trình đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay*, Kỷ yếu Hội thảo Quốc tế Phát triển chương trình đào tạo giáo viên (Teacher training curriculum development opportunities and challenges), tổ chức tại Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, tháng 8 năm 2015.

[7] Lê Minh Hoàng (2012), *Xây dựng và triển khai dạy học ND GD ĐP trong hệ thống trường học tỉnh Đồng Nai*, Mã số. DAT. 2012-08-E, Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Đồng Nai.

[8] Nguyễn Việt Hùng (2020), *Nghiên cứu, xây dựng chương trình địa phương trong Chương trình tổng thể môn Ngữ văn*, <http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%3%AAn-c%E1%BB%A9u/Ph%36%B0%36%A1ng-ph%3%A1p/p/nguyen-cuu-xay-dung-chuong-trinh-dia-phuong-trong-chuong-trinh-tong-the-mon-ngu-van-1493>

[9] Lê Trà My (2018), *Vấn đề giảng dạy văn học địa phương trong nhà trường phổ thông*, Educational Sciences, Volume 63, Issue 5, pp. 83-92

[10] Nguyễn Thị Như Quỳnh, Bùi Văn Nam (2019), *Đề xuất nội dung dạy học Địa lí địa*

phương trong các trường trung học cơ sở tỉnh Thái Bình trong Chương trình Giáo dục phổ thông mới, Tạp chí Giáo dục, Số đặc biệt tháng 7 năm 2019, tr 2-7.

[11] Hà Thị Khánh Vân (2019), *Nghiên cứu biên soạn tài liệu dạy học Ngữ văn địa phương cấp Trung học cơ sở tỉnh Lạng Sơn*, Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Lạng Sơn, Đề tài cấp Sở.

[12] Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam (2018), *Báo cáo Thực trạng và kinh nghiệm triển khai nội dung giáo dục địa phương theo Chương trình Giáo dục phổ thông hiện hành*. Nhiệm vụ thường xuyên theo chức năng 2018.

CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS FOR DEVELOPING LOCAL-CONTENT EDUCATION MATERIALS AT LOWER SECONDARY LEVEL

ABSTRACT: *The local-content education for lower secondary under the 2018 Curriculum has been implemented by local schools. This study aims to analyse and evaluate the current situation of local-content education program development and content material compilation for grade 6 according to the 2018 curriculum. Based on research findings, appropriate directive solutions for the next school years will be proposed. Analysis of the local-content education framework and documents for Grade 6 collected from nine provinces shows that the compilation and implementation of the local-content documents have had initial results. Still, there is no consensus on the essential content framework among the provinces. There was also no consensus among local -content documents on the structure and number of topics. The article has proposed some specific solutions such as (1) Guidelines for building local -content education programs according to a general framework, from which each local authority will develop its local content appropriate to the local characteristics; (2) Guidelines for developing the structure of lower secondary local -content educational materials.*

KEYWORDS: *Local-content education, General Education Curriculum 2018, lower secondary level.*

**ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP,
HÌNH THỨC TỔ CHỨC DẠY HỌC
VÀ KIỂM TRA ĐÁNH GIÁ**
